

**10.SINIF
TARİH
KONU
ANLATIM**

NAYİM ÜNGÖR

İLK TÜRK BEYLİKLERİ

- 1071 Malazgirt Savaşından sonra Alparslan'ın komutanları tarafından Anadolu'da kurulan beyliklerdir.
- Anadolu'nun Türkleşmesine, bayındır hale getirilmesine, yer adlarının Türkçeleştirilmesine büyük katkıda bulunmuşlardır.

Danışmentliler:

- Danışment Ahmet Gazi tarafından kurulmuştur.
- Sivas, Kayseri, Tokat civarında kurulmuştur.
- Haçlılar ve Bizans ile mücadele etmişlerdir.
- II. Kılıçarslan tarafından yıkılmıştır.
- Danışmentname dönemin önemli edebi eseridir.
- Yağlıbasan Medresesi ve Kayseri Ulu Camii en önemli mimari eserleridir.

Saltuklular:

- Ebulkasım Saltuk tarafından kurulmuştur.
- Erzurum ve civarına hakim olmuşlardır.
- Haçlılar ve Gürcülerle mücadele etmişlerdir.
- A. Selçuklular tarafından yıkılmışlardır.

Mengücekiler:

- Mengücek Gazi tarafından kurulmuştur.
- Erzincan, Kemah ve Divriği civarında kurulmuştur.
- Gürcüler, Rumlar ve Danışmentlilerle savaştılar.
- A. Selçuklular tarafından ortadan kaldırıldılar.
- Divriği Ulu Camii en önemli eserleridir.

Artuklular:

- Melikşah döneminin önemli komutanlarından Artuk Bey'in oğulları tarafından kurulmuştur.
- Hasankeyf, Harput ve Mardin Artukluları olarak üç kol halinde yaşamışlardır.
- Mardin Artukluları ilk beylikleri içinde en uzun süre devam edenidir. (1409)
- Malabadi köprüsü en önemli eserleridir.

Çaka Beyliği:

- Çaka Bey tarafından İzmir ve civarında kuruldu.
- Çaka Bey ilk Türk donanmasını kurarak Midilli, Rodos gibi adaları fethetti.
- I. Kılıçarslan tarafından öldürtüldü ve beylik topraklarına Bizans hakim oldu.

Diğer İlk Türk Beylikleri

- Sökmenliler – Ahlat, Van Gölü civarı
- İnaoğulları – Diyarbakır
- Çubukoğulları – Harput
- Dilmaçoğulları – Bitlis
- İnançoğulları – Denizli Ladik
- Tanrıvermişoğulları – Efes çevresi

TÜRKİYE (ANADOLU) SELÇUKLU DEVLETİ

- Anadolu'nun Türk yurdu olmasını sağlayan ve Haçlılarla en fazla mücadele eden Türk devletidir.

Kutalmışoğlu Süleyman Sah (1077-1086)

- 1077'de İznik'i alarak devleti kurdu.
- Sınırlarını Marmara Denizine kadar genişletti.
- Suriye Selçuklu sultanı Tutuş'la yaptığı mücadele sonucu öldü. Caber kalesine defnedildi.
- Çocukları Melikşah'ın elinde olduğu için devleti vezir Ebu'l Kasım yıkılmaktan kurtardı.

I. Kılıçarslan (1092-1107)

- 1092'de Melikşah'ın ölümü sonrasında Anadolu'ya gelerek tahta geçti.
- Çaka Bey'in kızıyla evlendi fakat Çaka Beyliğinin güçlenmesinden çekinerek Çaka Beyi öldürttü.
- 1096'dan itibaren I. Haçlı Seferi ile mücadele etmek zorunda kaldı.
- İznik'i boşaltarak başkenti Konya'ya taşıdı.
- Haçlılara ani saldırılarla büyük kayıplar verdi.
- Doğu bölgesinde genişlemesine karşı çıkan Selçuklu kuvvetlerine yenilerek ölmüştür.

I. Mesut (1116-1155)

- I. Kılıçarslan'ın ölümünden sonra devlet yine bir süre başsız kalmıştır.
- I. Mesut devleti toparlayarak genişlemeyi yeniden başlattı.
- II. Haçlı seferine karşı başarılı mücadeleler göstermiştir.
- Anadolu'da bayındırlık faaliyetleri başlatmıştır.
- İlk kez para bastırmıştır.

II. Kılıçarslan (1155-1204)

- A. Selçukluların yükselme dönemine girmesini sağlamıştır.
- Danışmentlilere son vererek birliği sağladı.

Miryokefalon Savaşı 1176

Sebepleri:

- Bizans'ın Türkleri Anadolu'dan atmak istemesi.
- A. Selçukluların giderek güçlenmesi.

Sonuçları:

- Bizans savunmaya Türkler taarruza geçti.
- Bizans'ın Türkleri Anadolu'dan atma ümidi kalmadı.
- Anadolu kesin olarak Türk yurdu haline geldi.
- Haçlı seferleriyle kaybedilen üstünlük geri alındı.
- Savaş sonrasında fetih hareketleri devam etti.
- III. Haçlı seferine karşı mücadele edildi.
- II. Kılıçarslan yaşadığı dönemde ülkeyi 11 oğlu arasında paylaştırdı.

I. Gıyaseddin Keyhüsrev (1204-1211)

- Başlarda kardeşi Rükneddin Süleymanşah ile mücadele etmiş ve tahttan bir süre uzaklaşıp sonra tekrar geri dönmüştür.
- Samsun ve Antalya'yı fethetmiştir.
- Antalya'da donanma kurularak denizcilik faaliyetleri başlatılmıştır.
- 1211'de İznik Rumlarına karşı kazanılan savaş sırasında şehit olmuştur.

I. İzzettin Keykavus 1211-1220

- Kıbrıslı tüccarlar ve Venedikliler ile ticaret antlaşmaları imzaladı.
- Kervansaray yapımına ağırlık verdi.
- Sinop alınarak ilk tersane kuruldu.

I. Alaaddin Keykubat (1220-1237)

- A. Selçukluların en parlak dönemidir.
- Moğol istilasına karşı önlemler almaya başladı.
- Bu amaçla kaleleri onardı, Harzemşah ve Eyyubilerle ittifak yapmaya çalıştı.
- Alanya alınarak ikinci tersane kuruldu.
- Kırım'ın Suğdak limanı alındı.
- Bu denizcilikte ulaşılan gücü gösteren bir fetihtir.
- Harzemşahların Ahlat'ı alması üzerine ilişkiler bozuldu ve **1230 Yassıçemen Savaşı** yapıldı.

1230 Yassıçemen Savaşı

- Harzemşahlar mağlup olarak yıkıldı.
- Bu savaş sonunda Moğollarla komşu olundu.
- Eyyubilerle de mücadeleler yaşandı.
- Böylece ittifak girişimleri gerçekleşmedi.
- Fakat Alaaddin Keykubat'ın ölümüne kadar Moğollar harekete geçmedi.

II. Gıyaseddin Keyhüsrev (1237-1246)

- Devlet zayıflama dönemine girmiştir.
- **1240 Baba İshak (Babailer) ayaklanması** zorlukla bastırıldı.
- Bu devletin zayıfladığını gösteren ilk olaydı.

1243 Köseadağ Savaşı

- Anadolu'ya giren Moğol ordusuyla yapıldı.

Sonuçları:

- Anadolu'da Moğol istilası başladı.
- A. Selçuklular yıkılma sürecine girdi.
- Moğollara vergi verilmeye başlandı.
- Anadolu'da bir çok beylik kuruldu.
- Moğol istilasından kaçan Türkler Anadolu'nun batı bölgelerinin Türkleşmesini sağladı.
- Yıkılış sürecinde taht mücadeleleri ve entrikalar devleti daha da zayıflattı.

Türkiye Selçuklularda Kültür ve Medeniyet

- İlk Türk-İslam devletleri özellikle de Büyük Selçuklu ile büyük benzerlikler gösterir.
- Tahta kimin geçeceği konusundaki belirsizlik şehzadeler arasında tahta kavgalarına neden olmuştur.
- II. Kılıçarslan'ın ülkeyi 11 oğlu arasında paylaşması eski Türk geleneklerinin ne kadar geçerli olduğunu göstermektedir.
- Dergah ya da Bargah olarak adlandırılan saray hem sultanın idare merkezi hem de yönetim merkezi olmuştur.
- Konya'daki Alâeddin Kōşkü, Kayseri'deki Keykubâdiye Sarayı, Beyşehir'deki Kubâdâbâd Sarayı, Alanya'daki Alâiye Sarayı Türkiye Selçukluları Dönemi'ne ait önemli saraylardandır.
- Vezir sultanın mutlak vekili olarak görev yapmıştır. Moğol istilası döneminde vezirleri zaman zaman İlhanlılar da atamıştır.
- En yüksek yönetim organına Divan-ı Saltanat (Divan-ı Ala) denirdi.
- Büyük Selçuklularda bulunmayan Naib-i Saltanat ve Pervane makamları önemlidir.
- Naib-i Saltanat hükümdar başkette olmadığına onun vekili olarak devlet işlerini yürüten görevlilerdir.
- Arazi işlerinden sorumlu olan Pervane ise önem kazanmış ve divan üyesi olmuştur.
- A. Selçuklularda hükümdarlar öncekinden farklı olarak Farsça ünvanlar da kullanmıştır.

Türkiye Selçuklularda Ordu

- Türkiye Selçuklu Devleti'nin askerî teşkilatı da Büyük Selçuklular ile hemen hemen aynıdır ve şu unsurlardan oluşmaktadır:
- Türkmenler
- Hassa kuvvetleri (gulâmlar)
- İktâ sahiplerinin verdiği kuvvetler (Tımarlı Sipahiler)
- Bağlı devlet kuvvetleri
- Ücretli askerler
- Ordu teşkilatında ek olarak donanma bulunurdu. Reis-ül Bahr ya da Melik-üs Sevahil denilen donanma komutanları tarafından yönetilirdi.

Anadolu Türk Beylikleri

- 1243 Köseadağ Savaşından sonra zayıflayan merkezi otorite sonucu kurulan beyliklerdir.
- Devletin zayıflayıp yıkılmasına neden olsalar da büyük faydaları da olmuştur.
- Özellikle Batı Anadolu gibi uc noktaların Türkleşmesini sağlamışlardır.
- Anadolu'nun imar edilmesini sağlamışlardır.
- Osmanlı Devletinin temelini oluşturan Osmanoğulları da bu beyliklerden birisi olmuştur.

Karamanoğulları

- Oğuzların Afşar kolu tarafından kurulmuştur.
- A. Selçuklular yıkılınca Konya'yı ele geçirerek Anadolu Türk birliğini sağlamaya çalıştılar.
- Osmanlılarla en fazla mücadele eden beyliktir.
- 1277'de Türkçeyi resmi dil ilan etmişlerdir.
- II. Beyazıt döneminde Osmanlılara bağlanmıştır.

Germiyoğulları

- Kütahya, Simav civarında kuruldu.
- Topraklarının önemli bir bölümünü I. Murat döneminde çeyiz olarak Osmanlılara verdiler.
- Yıldırım döneminde Osmanlılara bağlandılar.
- Ankara Savaşı sonrasında yeniden kuruldular.
- II. Murat zamanında vasiyet yolu ile Osmanlılara katıldılar.

Karesioğulları

- Balıkesir, Çanakkale civarında kurulmuşlardır.
- Orhan Gazi döneminde Osmanlılara bağlandılar.
- Osmanlılara ilk bağlanan beyliktir.
- Osmanlıların donanma sahibi olmalarını sağladılar.

Hamitoğulları

- Isparta, Eğirdir, Antalya civarında kurulmuştur.
- I. Murat döneminde topraklarının bir bölümünü Osmanlılara satmıştır.
- Önce Yıldırım sonra II. Murat zamanında Osmanlılara katılmıştır.

Aydinoğulları

- Birgi, İzmir, Aydın civarında kurulmuştur.
- Umur Bey döneminde denizlerde çok güçlenerek Ege adalarına seferler düzenledi.
- Yıldırım – II. Murat zamanında Osm. bağlandı.

Menteşeoğulları

- Muğla ve civarında kurulmuştur.
- Yıldırım – II. Murat zamanında Osm. bağlandı.

Saruhanogulları

- Manisa civarında kurulmuştur.
- Yıldırım – I. Mehmet zamanında Osm. bağlandı.

Candaroğulları

- Kastamonu, Sinop civarında kurulmuştur.
- Kuvvetli bir Karadeniz donanmasına sahip oldu.
- Yıldırım – II. Murat zamanında Osm. bağlandı.

Eretna Devleti

- Uygur Türkleri tarafından Sivas, Kayseri civarında kurulmuştur.
- Vezir Kadı Burhaneddin tarafından yıkılmıştır.

Kadı Burhaneddin Devleti

- Eretna devleti yerine kuruldu.
- Timur tehlikesi üzerine Osmanlılara katıldı.

Ramazanoğulları

- Adana civarında kurulmuştur.
- Yavuz döneminden itibaren Osmanlılara bağlı olarak 1608'e kadar yaşamışlardır.

Dulkadiroğulları:

- Maraş, Elbistan civarında kurulmuşlardır.
- Safevilerle işbirliği yapmışlardır.
- Bunun üzerine 1515 Turnadağ Savaşı ile Yavuz tarafından Osmanlılara bağlandı.

Karakoyunlular

- Oğuz boyu olan Karakoyunlular Erzurum Musul civarına hakim olmuşlardır.
- Bayram Hoca tarafından kurulmuştur.
- Timur seferi sırasında Osmanlılarla beraber hareket ettiler.
- Akkoyunlular tarafından yıkıldılar.

Akkoyunlular

- Diyarbakır merkez olmak üzere kuruldu.
- Kurucusu Kara Yülük Osman'dır.
- En güçlü hükümdarları Uzun Hasan'dır.
- Otlukbeli Savaşında Osmanlılara yenilerek zayıflamışlardır.
- Safeviler tarafından yıkılmışlardır.

KİLİSE VE PAPALIK

- Katoliklerin başında Papa, Ortodoksların başında Patrik bulunmaktadır.
- Kilisenin etkisiyle Skolastik düşünce ortaya çıkmıştır.
- Papalar krallara taç giydirerek siyasi gücü de ellerine geçirmiştir.
- Kilise'nin otoritesini sağlamlaştıran yaptırımları vardır.
- **Aforoz:** Kişilerin dinden çıkarılmasıdır.
- **Enterdi:** Bir ülkedeki dini faaliyetlerin durdurulmasıdır. Toplumsal aforoz.
- **Endüljans:** Halkın günahlarından kurtulmak ve cennete ulaşmak için kiliseye para ödemesidir.

HACLI SEFERLERİ

Dini Sebepler:

- Kudüs'ün ele geçirilmek istenmesi
- Kluni tarikatının çalışmaları
- Katolik kilisesinin Ortodokslar üzerinde güç kazanma isteği
- Papalığın otoritesini arttırma isteği

Ekonomik Sebepler:

- Doğunun zenginliklerine ulaşma isteği
- Avrupanın açlık ve fakirlik içinde olması
- Ticaret yollarının müslümanların elinde olması
- Fakir halka toprak vaad edilmesi

Siyasi Sebepler:

- Türklerin Malazgirt sonrası sürekli batıya doğru ilerlemesi
- Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi
- Derebeylerin ilk sefere katılarak daha da güçlenmek istemesi
- Ortadoğu'da derebeylik yönetimleri kurmak

I.Haçlı Seferi 1096-99:

- Kralların katılmadığı Derebeylerin yönetiminde geniş halk kitlelerinin katıldığı seferdir.
- Anadolu Selçuklu sultanı I.Kılıçarslan ve beylikler mücadele etmişlerdir.
- Başkent İznik Haçlılar tarafından alınmıştır.
- Konya An. Selçuklu başkenti yapılmıştır.
- Türk kuvvetleri baskınlarla Haçlılara ağır kayıplar vermiştir.
- Buna rağmen Kudüs Haçlıların eline geçmiştir.
- Antakya,Urfa,Şam,Nablus gibi bir çok yerde Derebeylik yönetimleri kurmuşlardır.

Not: Başarıya ulaşan tek Haçlı Seferidir.

II.Haçlı Seferi 1147-49:

- Musul Atabeyi İmadeddin Zengi'nin Urfa'yı Haçlılardan alması üzerine düzenlenmiştir.
- Kralların katıldığı ilk seferdir.
- Alman imparatoru III.Konrad ve Fransa Kralı VII.Lui sefere katılmıştır.
- Alman kuvvetleri I.Mesud tarafından mağlup edilerek dağıtılmıştır.
- Bunun üzerine Fransız kuvvetleri Batı Anadolu üzerinden Antalya'ya ulaşmıştır.
- Büyük kısmı imha edilmiş ufak bir bölümü Kudüs'e ulaşmayı başarmıştır.

Not: Bu sefer sonrasında deniz yolunu kullanma fikri ağırlık kazanacak bu durum ise Venedik, Ceneviz gibi devletlerin zenginleşmesini sağlayacaktır.

III.Haçlı Seferi 1189-92:

- 1187 Hittin Savaşı sonunda Selahattin Eyyubi'nin Kudüs'ü alması üzerine düzenlenmiştir.
- Alman imparatoru Barbarossa Anadolu'dan ilerlemeye çalıştı.
- Kral'ın ölmesi üzerine ordusu dağıldı.
- Fransa kralı II.Filip ve İngiliz kralı Arslan Yürekli Richard deniz yoluyla Akka'ya ulaştılar.
- Selahattin Eyyubi ile yaptıkları savaşı kaybederek geri döndüler.
- Bu seferde İngilizler Kıbrıs'ı ele geçirdi.

IV.Haçlı Seferi 1202-04:

- Eyyubilerin bazı Haçlı kalelerini alması üzerine düzenlenmiştir.
- İstanbul'a gelen Haçlılar şehri yağmalayarak bir Latin Krallığı kurdular.
- İstanbul'dan kaçan Bizans soyluları İznik ve Trabzon Rum devletlerini kurdular.
- İznik Rum Devleti 1261'de Haçlıları uzaklaştırıp Bizans'ı yeniden canlandırdı.
- Trabzon Rum Devleti ise 1461'de Fatih tarafından yıkılmıştır.

Not: Amacından uzaklaşan bir Haçlı Seferidir.

Diğer Seferler:

- Haçlılar İslam dünyasına yönelik 4 sefer daha düzenlemiştir.
- Bu seferler deniz yoluyla Mısır ve Suriye üzerine yapılmıştır.
- Tamamı başarısız olmuş seferlerdir.

Haçlı Seferlerinin Sonuçları

Ekonomik Sonuçlar:

- Doğu ve Batı arasındaki ticaret gelişti
- Akdeniz limanları önem kazandı.
- Türk-İslam coğrafyası yağmalandı.
- Müslümanlar ekonomik kayıplara uğradı.
- Avrupa'da hayat standardı yükseldi.
- Ticaretle uğraşan burjuva sınıfı ortaya çıktı.
- Papanın ve kralların yapılan seferlerin masraflarını karşılamak için bankerlerden borç para almaları bankacılık sektörünü geliştirdi.

Dini Sonuçlar:

- Papa ve kiliseye olan güven sarsıldı.
- Avrupalılar İslam dünyasını daha yakından tanıdı.
- Kutsal yerler Müslümanlarda kaldı.
- Katolik ve Ortodoks kiliseleri arasındaki ayrılıklar daha da arttı.
- Skolastik düşünce ilk kez zayıflamaya başladı.

Siyasi Sonuçlar:

- Türklerin batıya olan ilerleyişi bir süre durdu.
- Türklerin İslam dünyasındaki önemi arttı.
- Bizans'a istediği yardım yapılamadı.
- Bizans başlarda rahatlasa da sonradan bu seferlerden zararlı çıktı.
- Feodalite rejimi zayıfladı.
- İslam dünyası Moğol saldırılarına açık hale geldi.

OSMANLI DEVLETİ TARİHİ

KURULUŞ DEVRİ 1299-1453

- Osman Bey 1281-1326
- Orhan Gazi 1326-1362
- I. Murat 1362-1389
- Yıldırım Bayezid 1389-1402
- Fetret Devri 1402-1413
- Çelebi Mehmet 1413-1421
- II. Murat 1421-1451
- II. Mehmet 1451-1481

Kuruluş Sırasında Genel Durum

- Anadolu'da siyasi birlik yoktur.
- Anadolu Türk beylikleri ortaya çıkmıştır.
- İlhanlı Devleti Orta ve Doğu Anadolu'da etkindir.
- Anadolu Selçuklu Devleti yıkılmak üzeredir.
- Ege'de Venedik, Karadeniz'de Ceneviz kolonileri bulunmaktadır.
- Bizans merkezi otoritesi gücünü kaybetmiştir.
- Bizans'ta taht kavgaları ve Anadolu'da tefurlar arası mücadele hakimdir.

Osmanlı Beyliğinin Genişleme Sebepleri

- Osmanlıların merkeziyetçi bir yönetim anlayışına sahip olmaları.
- Beyliğin jeopolitik konumu.
- Bizans'ın eski gücünde olmaması.
- Yoğun Türkmen göçlerinin uç bölgelere yığılması
- Cihad ve Gaza anlayışı.
- Osmanlıların güçlenene kadar beylikler arası mücadeleye girmemesi.
- Yetenekli padişahların işbaşına gelmesi.
- Karesioğullarından ele geçirilen donanma.
- İzlenen adaletli ve hoşgörülü politika.

OSMAN BEY 1281-1326

- Oğuzların Kayı boyu Alaattin Keykubat döneminde Ankara Karacadağ bölgesine gelerek yerleşmişlerdir.
- Ertuğrul Gazi'ye bağlı olanlar Söğüt Domaniç civarına göç etmişlerdir.
- 1281'de Ertuğrul Gazi'nin ölümü ile aşiretin başına Osman Bey geçmiştir.
- Osman Bey ilk dönemlerde aşiretten beyliğe geçişi sağlamıştır.
- İnegöl, Yarhisar, Karacahisar, Mudurnu ve Bilecik fethedilmiştir.
- Bilecik ilk başkent olarak kabul edilebilir. (1299)
- 1302 Koyunhisar Savaşında Bursa Tekfuru önderliğindeki ordu mağlup edildi.
- Böylece Bizans'a karşı ilk savaş zaferle son buldu.
- Mudanya alınarak Bursa'nın denizle bağlantısı kesildi.
- Son yıllarında, hasta olan Osman Bey yerine devleti Orhan Gazi yönetmeye başladı.

ORHAN GAZİ 1326 – 1362

- 1324'ten itibaren yönetimde söz sahibi oldu.
- 1326'da Bursa'yı fethederek başkent yaptı.

Palekanon (Maltepe) Savaşı 1329

- Kocaeli bölgesindeki ilerleyiş ve İznik'in kuşatılması üzerine Bizans saldırıya geçti.
- Bizans İmparatoru'nun yönettiği ordu mağlup edildi.

Sonuçları:

- İlk kez Bizans İmparatorluk ordusu mağlup edildi.
- İznik alınarak geçici bir süre başkent yapıldı.
- Osmanlı beyliği diğer beyliklerin dikkatini çekti.
- 1337'de İzmit alınarak Kocaeli yarımadasının fethi tamamlandı.

Karesioğullarının Osmanlılara bağlanması 1345

- Karesioğulları iç karışıklıklardan yararlanılarak Osmanlılara bağlandı.

Sonuçları:

- Anadolu Türk birliği yolunda ilk adım atıldı.
- İlk kez donanmaya sahip olundu.
- Rumeli'ye geçiş kolaylaştı.
- Hacı İlbey, Evrenos, Ece Halil gibi önemli komutanlar Osmanlı hizmetine girdi.

Rumeli'ye Geçiş 1353

- Bizans İmparatoru Kantakuzen'e rakipleri karşısında yardımlar yapıldı.
- İlişkileri geliştirmek isteyen Bizans Osmanlıların istediği Çimpe kalesini üs olarak verdi. (1353)
- 1354'te Gelibolu'nun alınmasıyla genişleme siyasetine başlandı.
- Şehzade Süleyman Paşa 1358'deki ölümüne kadar Tekirdağ'a kadar olan bölgeyi fethetti.

Teşkilatlanma Alanında Yapılanlar

- Divan Teşkilatı kuruldu.
- Vezirlik sistemi kuruldu. (İlk Vezir-Alaattin Paşa)
- Yaya ve Müsellem Ordusu kuruldu.(düzenli ordu)
- İznik'te ilk medrese açıldı.
- Adli teşkilat oluşturuldu.

Not: Devlet teşkilatının temelleri atılmıştır.

İSKAN SİYASETİ

- İskân; yerleşik veya konar-göçer grupları kendilerinin veya devletin isteği doğrultusunda belli bir yöreyi Türkleştirmek, İslamlaştırmak, şenlendirmek veya güvenliği sağlamak gibi nedenlerle başka bir bölgeye yerleştirme faaliyetlerine verilen isimdir.
- Osmanlı'nın uygulamış olduğu iskân politikası, sadece nüfusun yerleştirilmesi olarak görülmemelidir. Yerleştirme işleminin yanında fethedilen yerlerde yol, su, cami, kervansaray gibi bayındırlık faaliyetleri de yürütülmüş ve bu toprakların vatanlaşması sağlanmıştır.
- Ayrıca buldukları bölgelerde sorun oluşturan topluluklar yeni bölgelere nakledilerek huzur sağlanmıştır.
- Göçebe kitlelerin yerleşik hayata uyum sağlamaları da bir diğer faydasıdır.

I. MURAT 1362-1389

Anadolu'daki Faaliyetler

- Orhan Gazi tarafından ilk kez alınıp kaybedilen Ankara yeniden Osmanlı kontrolüne geçti.
- Germiyanogullarından Kütahya, Simav ve çevresi çeyiz yolu ile alındı.
- Hamitoğullarından Isparta ve Beyşehir civarı satın alındı.
- Karamanoğulları ile ilk mücadeleler başladı.(1386)

Rumeli'deki Faaliyetler

Sazlıdere Savaşı 1362

- Bizans mağlup edildi.
- Savaş sonucunda Edirne fethedildi.
- Haçlıların birleşmesine neden oldu.

Sırp sındığı Savaşı 1364

Sebebi: Edirne ve Filibe'nin alınması.

Önemi: Osmanlılara karşı yapılan ilk Haçlı seferidir.

Sonuçları:

- Başkent Edirne'ye taşındı.
- Sırbistan ve Bulgaristan'da bazı bölgeler alındı.

Çirmen Savaşı 1371

- Sırp ordusu mağlup edilmiştir.
- Batı Trakya'nın fethi tamamlanmıştır.

I. Kosova Savaşı 1389

Sebebi: Sofya, Niş, Manastır gibi kentlerin alınması.

Sonuçları:

- Haçlı ordusu mağlup edildi.
- Osmanlı ordusu ilk kez top kullandı.
- Savaş sonunda I. Murat şehid oldu.

Teşkilat Alanında Yapılanlar

- Veraset alanında ilk kez değişiklik yapıldı.
- Buna göre topraklar hanedanın ortak malıdır prensibi yerine hükümdar ve erkek çocuklarının ortak malıdır prensibi getirildi.
- Pençik sistemi uygulanmaya başlandı.
- Yeniçeri ocağı kuruldu.
- Tımar sistemi uygulanmaya başlandı.
- Mali sistemin temelleri atıldı.
- Rumeli beylerbeyliği kuruldu. (Lala Şahin Paşa)

Not: Devlet teşkilatının yapılması tamamlandı.

YILDIRIM BAYEZİD 1389-1412

Anadolu Türk Birliğinin Sağlanması

- Yıldırım'ın ana amaçlarından birisi Anadolu Türk birliğini sağlamaktır.
- 1392 Kırkdilim Savaşında Kadı Burhaneddin beyliğine yenildiler.
- 1397 Akçay Savaşında Karamanoğulları mağlup edilerek Konya ve Karaman alındı.
- Merkezden uzaktaki Dulkadir ve Ramazanoğ. hariç tüm beylikler itaat altına alındı.
- Timur tehlikesinden çekinen Kadı Burhaneddin beyliğinin Osmanlılara katılmasıyla birlik sağlandı
- Anadolu beylerbeyliği kuruldu.

İstanbul Kuşatmaları

- Yıldırım İstanbul'u çeşitli anlaşmazlıklar sonucunda dört kez kuşatmıştır.
- 1391 ve 1395 kuşatmaları etkisizdir.
- 1396'da Anadoluhisarı (Güzelcehisar) inşa edilerek kuvvetli bir kuşatma başlatıldı.
- Haçlılar birleşince kuşatma kaldırıldı.

- Niğbolu zaferi sonrasında şehir yeniden kuşatılmış fakat Timur tehlikesi üzerine Bizans ile anlaşma sağlanmıştır.
- İstanbul'da bir Türk mahallesi kurulması, vergi ödenmesi ve ticaret için giriş çıkış serbestliği gibi maddeler içeren bir antlaşma yapılmıştır.

Niğbolu Savaşı 1396

Sebepleri:

- 1394'te Bulgar krallığının ortadan kaldırılması.
- Balkanlardaki ilerleyişin devam etmesi
- İstanbul'un kuşatılması.

Sonuçları:

- Haçlılar büyük kayıplar vererek mağlup oldu.
- Eflak ve Boğdan'a giden yollar açıldı.
- Haçlılar uzun süre toparlanamadılar.

Ankara Savaşı 1402

Sebepleri:

- İki hükümdarın da cihan hakimiyeti düşüncesinde olması.
- Karakoyunlu Kara Yusuf ile Celayirli Ahmet'in Osmanlılara sığınması.
- Bazı Anadolu Türk beylerinin Timur'a sığınarak onu Osmanlılara karşı kışkırtması.
- İki hükümdar arasındaki sert mektuplaşmalar.
- Timur'un Çin seferinden önce Osmanlı sorununu halletmek istemesi.
- Timur'un Sivas'ı, Yıldırım'ın Erzincan'ı alması.

Sonuçları:

- Beylik askerlerinin ve Tatarların ihaneti sonucunda Osmanlılar mağlup oldu.
- Anadolu Türk birliği bozuldu.
- Beyliklerin birçoğu yeniden kuruldu.
- Bizans'ın alınması 50 yıl kadar gecikti.
- Osmanlı Devleti dağılma tehlikesi geçirdi.
- Balkanlardaki Türk ilerleyişi geçici süre durdu.
- Kardeşler arası mücadele başladı. (Fetret Devri)

FETRET DEVRİ 1402-1413

- İsa, Süleyman, Musa ve Mehmet Çelebiler arasındaki taht mücadelesi yapılan dönemdir.
- Süleyman Çelebi 1410'a kadar başkent Edirne'ye hakimdir.
- İsa Çelebi, Amasya merkez olmak üzere Anadolu topraklarına hakim olan Mehmet Çelebi tarafından 1406'da öldürüldü.
- Musa Çelebi ile Mehmet Çelebi, Musa Çelebi'nin Rumeli'ye geçerek başkent Edirne'ye hakim olan Süleyman'la mücadele etmesi konusunda anlaşta.
- 1410'da Musa Edirne'ye hakim oldu ve kaçmaya çalışan Süleyman öldürüldü.
- Musa Çelebi 1411'de İstanbul'u kuşattı.
- Mehmet Çelebi Bizans'la ittifak yaparak Rumeli'ye geçti ve Musa ile mücadeleye başladı.
- İlk iki savaşı Musa kazansa da son savaşta galip gelen Mehmet Çelebi birliği sağladı.
- Fetret Devrinde Balkanlarda büyük bir gerileme olmamıştır. Bunun sebepleri:
 - Başkent Edirne'de devlet yönetiminin işlemesi
 - Niğbolu Savaşı sonrasında Haçlıların toparlanamaması.
 - Yüzyıl Savaşlarının etkisi.
 - İzlenen adaletli ve hoşgörülü politika.

I. MEHMET 1413 – 1421

- Anadolu'da iç düzeni sağlamak için Bizans ve Balkanlara karşı barış politikası izlendi.
- Saruhanoğullarına son verildi. Böylece Anadolu Türk birliği faaliyetleri yeniden başlamış oldu.
- Osmanlı'daki ilk dini nitelikli isyan olan Şeyh Bedrettin isyanı bastırıldı.
- Venedik'le ilk deniz savaşı yapıldı ve kaybedildi.
- Düzmece Mustafa isyanı ile mücadele edildi.

II. MURAT 1421 – 1451

- Yaş olarak en büyük olmamasına rağmen kaza geçiren Çelebi Mehmet'in vasiyeti ile tahta çıktı.
- Saltanatının ilk yılları iç mücadeleler ile geçti.
- Düzmece Mustafa'nın (amcası) Edirne'yi ele geçirmesi üzerine zor durumda kaldı.
- Bu isyanı bastırdıktan sonra bu sefer de Küçük Mustafa isyanı çıktı. Abisini de ortadan kaldırarak yönetime tek başına hakim oldu.
- Anadolu Türk birliği faaliyetlerine önem verildi.
- Hamitoğulları, Aydınoğulları ve Menteşeoğullarına son verildi.
- Germiyanogulları vasiyetle Osmanlılara katıldı.

Balkanlardaki Gelişmeler

- 1337-1340 arasında 3 yıl Rumeli'de kalarak önemli başarılar kazandı.
- Sırp krallığı ortadan kaldırıldı.
- 1440'ta Belgrad 6 ay kuşatıldı fakat alınamadı.
- Kral Ladislas'ın komutanı Hunyadi Yanoş'un 1440 sonrasında önemli başarılar kazandı.
- Osmanlı birlikleri mağlup edildi ve Niş ve Sofya kaybedildi.
- Karamanoğulları ile de uğraşan padişah Macar ilerleyişini durdurdu ve barış teklifinde bulundu.

1444 Edirne Segedin Antlaşması

1. 10 yıl süre ile savaş yapılmayacak.
2. Sırp toprakları geri verilecek.
3. Eflak Macarlara bırakılacak.
4. Tuna nehri aşılmayacak.

Sonuçları:

- Avrupa'da imzaladığımız ilk antlaşmadır.
- Başarısızlık kabul edilmiştir.
- II. Murat tahtı oğlu Şehzade Mehmet'e bırakmıştır.

1444 Varna Savaşı

Sebepleri:

- Taht'a Şehzade Mehmet'in geçmesi
- Haçlıların başarılarından cesaret alması.

Sonuçları:

- II. Murat orduların başına geçerek zafer kazandı.
- Ankara Savaşı sonrasında kazanılan ilk ciddi zafer olarak devletin gücü kanıtlandı.
- Macar kralı Ladislas öldü.

Not: Savaş sonrasında II. Murat tahtı tekrar Mehmet'e bırakmıştır. Fakat Candarlı Halil Paşa'nın ısrarları sonucu 1446'da yeniden yönetime geçmiştir.

1448 II. Kosova Savaşı

Sebepleri:

- Varna mağlubiyetinin izlerini silmek istemeleri.
- Eflak ve Mora isyanlarından yararlanmak istemeleri.

Sonuçları:

- Haçlı orduları mağlup edildi.
- Varna Savaşını tamamlayan bir savaş oldu.
- Avrupalılar savunmaya çekildi.
- Türklerin Balkanlardan atılamayacağı kesinleşti.
- İstanbul'un fethine zemin hazırlandı.

KAVRAMLAR

İstimalet Politikası

Fethedilen topraklardaki yerel halkın din, mezhep, dil ve milliyet farklarına rağmen devletin eşit ve adil bir yönetim gösterme politikasıdır. Hoşgörü ve adalet politikası olarak da tanımlanabilir.

Türk Cihan Hakimiyeti Düşüncesi

Yönetme yetkisini (Kut) tanrıdan alan Kağan bu yetkisiyle yalnızca Türklerin değil tüm insanlığı yönetme yetkisine sahiptir. İslamiyet benimsenince bu düşünceye cihat eklenmiş ve Türk hükümdarları tüm dünyaya İslamiyeti yayma düşüncesine sahip olmuşlardır. Devamlılık gösteren bir düşüncedir. Güçlü Türk devletlerinin yan yana barış içinde yaşamasını zorlaştırmış bir düşüncedir.

ASKERİ TEŞKİLAT

Bevlik Dönemi Askeri Teşkilat

- Beylik döneminde ana askeri güç Türkmen aşiret kuvvetleridir.
- Bunun dışında Ahiyân-ı Rûm (Ahiler), Bâciyân-ı Rûm, Abdalân-ı Rûm, Gaziyân-ı Rûm adlarıyla anılan zümrelere mensup kuvvetler de seferlere katılmıştır.
- Ahiler, toplumda anlayışlı ve uzlaştırıcı bir tutumla esnaf teşkilatı oluşturmuştur. Ahilik teşkilatının çatısı altına giren esnaf ve sanatkarlar; mesleki, dinî, ahlaki eğitimden farklı olarak askeri talim ve terbiye de görmüştür. Ahilik, Anadolu'da süratle yayılmış, köylerde ve uç bölgelerde büyük nüfuzla sahip olmuştur.
- İslamiyet Öncesi Dönem'de binicilik ve atıcılıkta usta olan Türk kadınları, savaşlara erkeklerle birlikte katılmıştır. İslamiyet'e geçişin ardından da bu gelenek sürdürülmüş ve Anadolu'da Bâciyân-ı Rûm adıyla Ahiliğe denk bir kadınlar teşkilatı kurulmuştur.
- Abdalân-ı Rûm, savaşçı dervişlerin oluşturduğu teşkilattır. Abdal kelimesi, o devirde derviş kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır.
- Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda Abdalân-ı Rûm teşkilatı, gaziler (alperenler), Ahiler ve Bâciyân-ı Rûm ile birlikte büyük fayda sağlamıştır. Aynı bir teşkilat olarak adlandırılan Gaziyân-ı Rûm ise alpları ifade etmiştir.

Yayalar ve Müsellemler

- Osmanlı Devletinin ilk düzenli birlikleri Vezir Alâeddin Paşa ve Bursa Kadısı Çandarlı Kara Halil'in teklifleri doğrultusunda Bursa'nın fethinden sonra oluşturuldu.
- Türk gençlerinden meydana getirilen bu düzenli birliklerin atsız askerine "yaya" atlı askerine de "müsellemler" adı verildi.
- Bu askerlerin giyecekleri elbise ve başlarında taşıyacakları sarığın renk ve biçimi tespit edildi. Buna göre askerlerin "ak börk" giymeleri kararlaştırıldı.

Klasik Dönem Osmanlı Askeri Teşkilatı

A- Kapıkulu Askerleri:

- Merkezde bulunan ücretli askerlerdir.
- Üç ayda bir Ulufe denilen maaş alırlardı.
- Genelde Devşirme sistemi ile oluşurdu.

1- Kapıkulu Piyadeleri:

- Acemi oğlanlar ocağı:** Devşirmelerin ilk girdiği ocaktır. Temel bilgileri alarak diğer ocaklara yada Enderun'a gönderilirlerdi.
- Yeniçeri ocağı:** I. Murat döneminde kuruldu. II. Mahmut döneminde kaldırıldı. Devşirmeyle oluşturuldu. Evlenmezler ve İstanbul'un güvenliğini de sağlardı. Yeniçeri Ağasının kontrolündeydiler.
- Cebeci ocağı:** Silahları yapan, onaran, koruyan ocaktır.
- Topçu ocağı:** Topları döken ve kullanan ocaktır.
- Top Arabacıları ocağı:** Top taşıma işini yapan ocaktır.
- Humbaracılar:** Havan topu ve el bombaları ile uğraşan ocaktır.
- Lağımıcılar:** Kale kuşatmalarında tünel kazarak bombalayan ocaktır.

h) **Turnacılar:** Posta, haberleşme işini sağlayan ocaktır.

i) **Saka ocağı:** Ordunun su ihtiyacını karşılayan ocaktır.

2- Kapıkulu Süvarileri:

a) **Sipahlar ve Silahtarlar:** Savaşta padişahın sağında ve solunda bulunup onu koruyan ocaktır.

b) **Sağ ve Sol Ulufeciler:** Savaşta saltanat sancıklarını koruyan ocaktır.

c) **Sağ ve Sol Garipler:** Savaşta ordu ağırlıklarını koruyan ocaktır.

B- Eyalet Askerleri:

- Dirlik arazilerin gelirleriyle oluşan askerlerdir.
- Tamamen Türklerden oluşan atlı birliklerdir.
- Cebelu denen bu askerler devletten maaş almazlardı ve Beylerbeyi ya da Sancakbeyi komutasında savaşa katılırdı.

C- Yardımcı Kuvvetler:

- Akıncılar, Azaplar, Yayalar, Müsellemler, Garipler, Yörükler, Derbent muhafızları.
- Bağlı devlet ve beylik askerleri.

Tımar (Dirlik) Sistemi

- Topraktan alınan gelire Tımarlı sipahi beslenen topraklar etrafında oluşan sistemdir.
- Osmanlı Devletinin ana askeri gücü olan Eyalet Ordusu bu sistemle oluşurdu.
- Dirlik sahibi toprağın ekiminden ve köylünün geçiminden sorumluydu.
- Toprağı ekmeyenlerden Çiftbozan vergisi alınır. Üç yıl ekilmezse Müsadere edilirdi.
- Her üçbin akçe karşılığı bir asker beslenirdi.
- İlk üçbin akçelik gelir Dirlik sahibinin hakkı idi ve buna Kılıç Tımarı denirdi.
- Dirlik araziler gelirlerine göre üçe ayrılırdı.

a) **Has:** Geliri 100bin akçenin üzerindeki topraklardır. Yüksek dereceli devlet memurlarına verilirdi.

b) **Zeamet:** Geliri 20bin ile 100bin akçe arasındaki topraklardır. Orta dereceli devlet memurlarına verilirdi.

c) **Tımar:** Geliri 3bin ile 20bin akçe arasındaki topraklardır. Kendi içinde üçe ayrılırdı. Savaşta yararlılık gösterenlere verilene **Eşkinçi Tımarı**, Saray çalışanlarına verilene **Hizmet Tımarı**, Camii görevlilerine verilene **Mustahfaz Tımarı** denirdi.

Devşirme Sistemi

- İslam devletlerinde ordu, saray ve idarede çalıştırılan köle ve esirlere Gulam denilirdi.
- Büyük Selçuklular ise sarayı korumakla görevli olan ve ordunun bir bölümünü oluşturan Gulamanı Saray denilen bu gruba büyük önem vermişti.
- Pençik sistemi Osmanlı Devletinin I. Murat döneminde uygulamaya başladığı sistemdir.
- Buna göre savaş esirlerinin beşte biri asker olarak yetiştirilmek üzere devlet hizmetine alınıyordu.
- Pençik sistemi ile seçilen çocuklar Acemi ocağı denilen ocağa verilerek Türk-İslam terbiyesiyle yetiştiriliyordu.
- Kapıkulu Ocaklarının asker ihtiyacı artınca Devşirme sistemi Pençik sisteminin yerini aldı.
- Bu sisteme göre Hristiyan çocuklardan şartları elverişli olanlar alınarak temel eğitimleri aldıktan sonra ordu hizmetine sokuluyordu.

Anadolunun Kandilleri

- **Ahmet Yesevî** öğretisinin özü, ahlaki hürriyettir. Ahlaki hürriyete, “Hakkı bilmek için ilk önce kendini bilmek” ve “Ölmeden önce ölmek” anlayışıyla ulaşılır.
- **Ahmet Yesevi** Pir-i Türkistan olarak anılır ve tüm İslam öğretilerini Türkçe yazmış, Türkler arasında İslamiyetin yayılmasının yanı sıra Türk kültürünün korunmasına da büyük önem vermiştir.
- **Mevlânâ Celâleddîn-î Rumî**; öğretilerinde insanlara iyiliği, alçak gönüllüğü, cömertliği, merhametli ve doğru olmayı öğütlemiştir.
- Her türlü sevgisizliğe, kötülüğe, bağınazlığa karşı İslami ve insani ilkeleri şiir ve musiki içinde birleştirip dile getiren Mevlânâ, etkisini yüzyıllarca sürdürmüştür.
- **Yunus Emre**; ırk, din ve dil ayrımı yapmadan tüm insanlığa yönelik öğretiler geliştirmiştir. Ona göre insan her yerde aynı değeri taşıyan yüce bir varlıktır.
- **Hacı Bektâş-ı Vefî**; ilhamını Kur’an’dan alarak insana bakar, insana hizmeti en büyük ibadet sayar. Öğretisinin temelini akıl ve bilgiye dayandıran Hacı Bektâş’ın düşünce sisteminde ayrılıkların ve farklılıkların yeri yoktur.
- **Hacı Bayrâm-ı Vefî**; Genellikle nefsin olgunluğunu önemli saymış, olgunluğa erişmek ve kendini tanımak gibi öğretileri dile getirmiştir.
- **Ahî Evran**; toplumun mutluluk ve refahı için bütün sanat dallarının gerekliliğini savunmuş, sanat erbablarının belli işyerlerinde toplanarak oralarda sanatlarını icra etmelerini yani bir araya gelmelerini tavsiye etmiştir.

Sosyal Yapı

- Osmanlıda toplum yönetenler ve yönetilenler olarak ikiye ayrılırdı.
- Yönetilen halk tabakasına genel olarak Reaya denirdi.
- Yönetenler Saray, Seyfiye, Kalemîye ve İlmiye olmak üzere ayrılmıştı.
- **Seyfiye** askeri ve mülki idarecilerin oluşturduğu Kılıç Ehli olarak da bilinen sınıftır. Bu sınıf kapıkulu askerleri ve tımarlı sipahiler ile subaşı, sancakbeyi, beylerbeyi, vezir ve sadrazam gibi görevlileri kapsamaktadır.
- **Kalemîye** sivil memur ve bürokrat kesimin içinde olduğu Kalem Ehli olarak da bilinen sınıftır. Devletin yazışma, mali ve dış işlerinden sorumlu nişancı, defterdar, reisülküttap gibi görevlilerden oluşmaktadır.
- **İlmiye** ise eğitim, din ve adaletle uğraşan ve İlim Ehli olarak da bilinen sınıftır. Kadı, müderris, kazasker ve şeyhülislam gibi devlet görevlileri bu sınıf içerisinde yer almıştır.

Türk Bilim Adamları

Akşemdeddin:

- II. Mehmet’in İstanbul’u kuşatması sırasında, padişahın ve ordunun manevi gücünün yükseltilmesine yardımcı olan Akşemdeddin, fetihten sonra Ayasofya’da kılınan ilk cuma namazında hutbeyi okumuştur.

- Akşemdeddin, Sahn-ı Seman medreseleri yapılıncaya kadar medrese olarak kullanılan Zeyrek Camisi’nde ders vermiştir.
- Hastalıkların nedenlerini açıklayan Akşemdeddin’e göre hastalıklar, kalıtsal olan ve mikrop yoluyla geçen şekilde ikiye ayrılmıştır.
- Böylece Akşemdeddin, mikroptan haber vermesi bakımından Louis Pasteur ve Robert Koch gibi bilginlerin öncüsü olmuştur.

Ali Kuşçu:

- Semerkent’te yetişen dönemin en önemli matematik ve gök bilimcilerinden birisidir.
- Fatih’in davetiyle İstanbul’a gelmiş ve İstanbul medreselerinde gök bilimi alanında dersler vermiştir.
- İstanbul’un enlem ve boylamını günümüzdeki değerlere yakın şekilde belirlemiştir.

Uluğ Bey:

- Timur’un torunudur ve devlet adamlığından ziyade, bilimsel çalışmalarıyla tanınmıştır.
- Özellikle matematik ve gök bilimine ilgi gösteren Uluğ Bey, Semerkand Medresesi’ni kurmuş; devrin en büyük rasathanesi olan Semerkand Gözlemevi’ni de yaptırmıştır.
- “Zic-i Uluğ Bey”, günümüze kadar konumsal gök biliminin temel kitabı olarak kullanılmıştır.
- İngiltere’de Greenwich Gözlemevi’ni kuran John Flamsteed “Britanya Gök Tarihi” adlı eserini hazırlarken, Zic-i Uluğ Bey’den yararlanmıştı.

Sair Sultanlar

- II. Murad – Murâdî
- Fatih Sultan Mehmet – Avnî
- II. Bayezid – Adlî
- Yavuz Sultan Selim – Selimî
- Kanuni Sultan Süleyman – Muhibbî

Osmanlı El Sanatları

- **Hat**, yazıyı estetik ölçülere bağlı kalarak güzel bir şekilde yazma sanatıdır. XV. Yüzyılda Amasyalı Şeyh Hamdullah, “Hattatların Kiblesi” adını almıştır.
- **Çinicilik**, Osmanlıların İznik’te bir merkez kurmalarıyla Selçuklu’daki ihtişamına kavuşmaya başlamıştır. İznik, Kütahya, Bursa, Edirne ve İstanbul önemli çini merkezleri olmuştur. Çini süslemelerinin en güzel örnekleri; İznik Yeşil Camii, Topkapı Sarayı Çinili Köşk, Bursa Yeşil Camii ve Yeşil Türbe’dir.
- **Dokumacılık** Osmanlı Devleti’nde gerek artan nüfusun gerekse sarayın ve ordunun ihtiyaçlarına cevap verebilmek için hızlı bir şekilde gelişmiştir. Dokumacılıkta oldukça ileri gitmiş olan Çin bile Bursa’dan kumaş satın almıştır. Yine bu dönemde Macaristan, İtalya, Polonya ve Balkan ülkelerinin pazarlarında Bursa kumaşları satılmıştır.
- **Ahşap işlemeciliği**, Osmanlılar Devri’nde daha ziyade geometrik yıldız motifleri ile fildişi ve sedef kaplamalı olarak yapılmıştır. I. Ahmet’in sedef kaplamalı firuze, yakut ve zümrüt taşlarıyla süslü tahtı başta olmak üzere Kur’an mahfazaları, rahleler ve minberler gibi nadide eserler dünya müzelerinin en kıymetli koleksiyonları arasında yer alır.

FATİH SULTAN MEHMET 1451 – 1481

İstanbul'un Fethi 1453

Sebepleri:

- Bizans'ın Osmanlı topraklarının bağlantısını kesmesi.
- Rumeli'deki fetihleri kolaylaştırmak.
- Bizans'ın sürekli Avrupalıları kışkırtması.
- Bizans'ın Osmanlı taht kavgalarına karışması.
- İpek Yolu'nu kontrol altına alma isteği.
- Türklerin Avrupa'dan atılma düşüncesinin sona erdirilmek istenmesi.
- Peygamber müjdesine ulaşılmak istenmesi.

Yapılan Hazırlıklar:

- Karamanoğulları üzerine sefer yapılarak itaat altına alındılar.
- Venedik, Sırp ve Mora krallıkları ile barış yapıldı.
- Rumeli hisarı (Boğazkesen) inşa edildi.
- 400 parçalık bir donanma yaptırıldı.
- Surlar dışındaki Bizans toprakları fethedildi.
- Balkanlara askeri yığınak yapıldı.
- Büyük toplar döktürüldü.

Bizans'ın aldığı önlemler:

- Avrupa'dan yardım istendi.
- Haliç'in girişine zincir çekildi.
- Surlar tamir edildi ve stok yapıldı.
- Balkanlardan ücretle asker toplandı.

Not: Kuşatma 6 Nisan 1453'te başladı.

29 Mayıs 1453'te fetih gerçekleşti.

Sonuçları:

Türk Tarihi Açısından:

- İpek Yolu ticareti denetim altına alındı.
- Anadolu ve Rumeli toprakları birleştirildi.
- Boğazlarda tam egemenlik sağlandı.
- Kuruluş Devri son buldu. Yükselme Devri başladı.
- İstanbul son Osmanlı başkenti haline geldi.
- Osmanlı-Venedik ilişkileri bozuldu.
- Osmanlılar merkezîyetçi bir imparatorluk haline geldi.

Dünya Tarihi Açısından:

- Ortaçağ bitti. Yeniçağ başladı.
- Ortaçağ boyunca devam eden Bizans yıkıldı.
- Ticaret yollarının Türklerin eline geçmesi Coğrafi Keşiflere zemin hazırladı.
- Ortodoksluk Osmanlı himayesine girdi.
- Bizans'ın yıkılmasıyla Avrupa'ya giden sanatçılar Rönesans'a katkıda bulundular.
- Fetihte kullanılan toplar Avrupa siyasi yapısının değişmesinde etkili oldu.

Anadolu'daki Faaliyetler

- 1459'da Amasra Cenevizlilerden alındı.
- 1460'ta Sinop alındı ve Candaroğ. son veril
- 1461'de Trabzon alındı ve Trabzon Rum Devleti'ne son verildi.
- 1466'da Konya alınarak Karamanoğulları itaat altına alındı.

Otlukbeli Savaşı 1473

Sebepleri:

- Akkoyunluların Trabzon'un fethine engel olmaya çalışmaları.
- Akkoyunlular ile Venedik arasında yapılan ittifak.
- Candar ve Karaman beylerinin Akkoyunlulara sığınması.
- Fatih ile Uzun Hasan arasındaki rekabet.

Sonuçları:

- Akkoyunlular mağlup oldu, yıkılma sürecine girdi.
- Doğu Anadolu'nun büyük bölümü denetim altına alındı.
- Anadolu Türk birliği yolunda önemli adım atıldı.
- Venedik'in en önemli müttefiki saf dışı bırakıldı.

Rumeli'deki Fetihler

- Belgrad hariç Sırbistan fethedildi. 1459
- Mora yarımadası fethedildi. (1460)

Not: Mora ve Trabzon'un alınması ile Bizans'ın yeniden canlandırılmasını engellenmiştir.

- Eflak (1462), Bosna-Hersek (1465), Arnavutluk (1468) ve Boğdan'ın (1476) bir bölümü fethedildi.

Denizlerdeki Faaliyetler

Ege Denizindeki Fetihler:

- Gökçeada, Bozcaada, Semadirek, Limni, Midilli ve Eğriboz fethedildi.
- Rodos 1480'de kuşatıldı fakat alınamadı.

Not: Belgrad ve Rodos Fatih döneminde kuşatılmasına rağmen alınamayan iki yerdir.

1463-79 Osmanlı – Venedik Savaşları

Sebepleri:

- Osmanlıların Mora ve Sırbistan'ı fethetmesi.
- Osmanlıların Ege adalarını fethi.
- Venedik ticari çıkarlarının zarar görmesi.

1479 Osmanlı – Venedik Antlaşması

1. Venedikliler savaşta aldıkları yerleri geri verecekler.
2. Venedikliler Osmanlılara vergi verecek.
3. Venedik İstanbul'da sürekli elçi bulunduracak
4. Venedik'e ticari ayrıcalıklar verilecek.

Amaç: Venedikliler ayrıcalık verilmesindeki amaç Hıristiyan birliğini parçalamak ve Akdeniz ticaretini canlandırmaktır.

Kırım'ın Fethi 1475

- Kırım'daki limanlar Cenevizlilerden alınarak Kırım'ın Osmanlılara bağlanması sağlandı.

Sonuçları:

- Karadeniz Türk gölü haline geldi.
- Cenevizliler Karadeniz'den çıkarıldı.
- İpek Yolu ticareti tam denetim altına alındı.

Otranto'nun Fethi 1480

- Gedik Ahmet Paşa komutasındaki donanma tarafından fethedilmiştir.
- Amaç Avrupa içlerine ilerlemektir.
- Fatih'in ölümü ve Cem Sultan olayından dolayı 1482'de kaybedilmiştir.

II. BAYEZİD 1481-1512

Cem Sultan Olayı 1481-95

- Abisi II. Bayezid'in padişahlığını tanımayarak ayaklandı ve Bursa'yı ele geçirdi.
- II. Bayezid'e yenilerek Mısır'a kaçtı.
- Memluk ve Karaman desteği ile tekrar ayaklandı.
- Yine yenilerek Rodos Şövalyeleri'ne sığınmak zorunda kaldı.
- Cem Sultan Fransa üzerinden Papalık'a teslim edildi.
- 1495'deki ölümüne kadar Avrupalıların elinde bir koz olarak Osmanlılara karşı kullanıldı.

Sonuçları:

- Önceleri bir iç sorun iken sonradan uluslar arası bir sorun haline gelmiştir.
- Karamanoğulları Cem Sultan'a yardım ettikleri için 1483'te tamamen ortadan kaldırılmıştır.
- İspanya'da Müslümanlara karşı yapılan baskılara yeterli tepkiler verilememiştir.
- Osmanlı Devleti pasif bir dış politika izlemek zorunda kalmıştır.

Boğdan'ın Fethinin Tamamlanması

- Akkerman kalesinin fethi ile Boğdan'ın fethi tamamlandı.
- Böylece Kırım'la kara bağlantısı da sağlanmış oldu

Osmanlı – Memluk Savaşları 1485-91

Sebepleri:

- Fatih devrinde başlayan Hicaz su yolları sorunu.
- Memlukluların Ramazanoğ. ve Dulkadiroğulları'nı kışkırtması.
- Memlukların Karamanoğ. ile işbirliği yaparak Cem Sultan'ı desteklemesi.
- Hindistan'dan gönderilen hediyelere el koymaları.

Sonuç:

- Sınır savaşları şeklinde devam etmiştir.
- Kesin bir sonuç alınamamıştır.
- Çukurova'daki Memluk hakimiyeti tanınmıştır.

Osmanlı – Venedik Savaşları 1499-1502

- Kemal ve Burak Reis komutasındaki donanmalar ile büyük başarılar kazanılmıştır.
- Modon, Koron, İnebahtı ve Navarin alınmıştır.
- Alınan yerler Osmanlılarda kalmak şartıyla barış yapılmıştır.
- Osmanlıların ilk büyük deniz zaferleridir.

Osmanlı – İran İlişkileri 1501-12

- 1501'de İran'da Şah İsmail tarafından Safevi Devleti kuruldu.
- Safeviler Anadolu'da Şiilik propagandası yaparak karışıklık çıkarmak amacındaydılar.
- Amaç Osmanlıları zayıflatarak Doğu Anadolu topraklarını ele geçirmektir.
- 1511'de çıkan Şahkulu ayaklanmasını Osmanlı Devleti zorlukla bastırdı.
- Trabzon sancakbeyi olan Şehzade Selim bu süreç boyunca daha sert bir politika izlenmesini istedi.
- İstekleri karşılanmayınca Kırım'daki oğlu Şehzade Süleyman'dan da destek alarak ayaklandı.
- Yeniçerilerin desteğini de alan Selim babasını devirerek padişah olmayı başardı.

YAVUZ SULTAN SELİM 1512-1520

- Babası ile mücadele ederek tahta çıkmayı başaran tek şehzadedir.
- İlk olarak kardeşleri Ahmet ve Korkut'u ortadan kaldırarak yönetimde rakipsiz hale geldi.

Caldıran Savaşı 1514

Sebepleri:

- Safevilerin Anadolu'da karışıklık çıkarması.
- Yavuz'la Şah İsmail arasındaki liderlik mücadelesi
- Safevilerin Doğu Anadolu'da hak iddia etmeleri.

Sonuçları:

- Safevi ordusu mağlup edildi.
- Şah İsmail Tebriz'e kadar takip edilmiş fakat ele geçirilememiştir.
- Doğu Anadolu, Diyarbakır, Mardin civarı Osmanlı hakimiyetine girmiştir.
- Safevi zenginlikleri Osmanlılara geçmiştir.
- Şiilik tehlikesi geçici bir süre engellenmiştir.

Turnadağ Savaşı 1515

- Safevilerle ve Memluklularla işbirliği yapan Delkadiroğulları kuvvetleri mağlup edilmiştir.

Sonuçları:

- Dulkadiroğulları'na son verildi.
- Maraş, Elbistan ve civarı alındı.
- Memluklularla komşu olundu.
- Anadolu Türk birliği yeniden sağlandı.

Mısır Seferi 1516-1517

Sebepleri:

- Yavuz'un İslam dünyasının lideri olmak istemesi.
- Fatih devrinden beri ilişkilerin bozuk olması.
- Memlukluların Safeviler ve Dulkadiroğ. ile işbirliği yapması.
- Baharat Yolu'nu ve Mısır zenginliklerini ele geçirmek.

Gelişmeler:

- Suriye girişinde yapılan 1516 Mercidabık Savaşı ile Kansu Gavri'ye bağlı Mısır kuvvetleri yenildi.
- Suriye ve Filistin'i ele geçiren Yavuz Sina çölünü geçerek Mısır'a yöneldi.
- Tomanbay ile yapılan 1517 Ridaniye Savaşı kazanıldı ve Mısır ele geçirildi.
- Tomanbay yakalanıp idam edilene kadar Kahire'de direniş devam etti.

Sonuçlar:

- Suriye, Filistin, Mısır ve Hicaz alındı.
- Memluk Devleti'ne son verildi.
- Baharat Yolu ve Mısır zenginlikleri Osmanlılara geçti.
- Halifelik Osmanlılara geçti.
- Kutsal emanetler İstanbul'a taşındı.
- Abbasi halifeliği son buldu.
- Venedikliler Kıbrıs için Memluklulara verdikleri vergiyi Osmanlılara vermeye başladılar.
- Cezayir beyi Hızır Reis Osmanlı himayesini tanıdı.
- İslam dünyasının liderliği Osmanlılara geçti.
- Osmanlılar tam teokratik devlet haline geldi.

Not: Yavuz döneminde Osmanlı toprakları iki kattan fazla büyüdü ve Osmanlı hazinesi en dolu seviyesine ulaştı.

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN 1520-1566

- Yavuz'un tek şehzadesi olduğundan taht mücadelesi yapmadan başa geçmiştir.
- Yavuz'dan ordu ve maliye açısından çok güçlü ve sorunlardan arınmış bir devlet devralmıştır.

İç İsyanlar:

Canberd Gazali İsyanı:

- Memluk kökenli olup Mısır seferinden sonra Şam valisi yapılmıştır.
- Yavuz ölünce Memluk Devletini yeniden kurmak için ayaklanmıştır.
- İsyan büyümeden bastırılmıştır. (1521)

Ahmet Paşa İsyanı:

- İkinci Vezir iken Sadrazam yapılmayarak Mısır'a vali tayin edilmiştir.
- Buna tepki göstererek ayaklanmış, ayaklanması kısa sürede bastırılmıştır. (1524)

Not: Bu iki isyan Kanuni dönemi Mısır isyanları olarak bilinir.

Baba Zünnun İsyanı:

- Bir vergi anlaşmazlığı üzerine ayaklanmışlardır.
- Ekonomik sebepli bir isyandır.
- Kısa sürede bastırılmıştır. (1526)

Kalender Şah (Kalenderoğlu) İsyanı:

- Hacı Bektaş soyundan gelen Kalenderoğlu'nun Maraş civarında başlattığı ayaklanmadır.
- Mohaç Savaşı sırasında tımarlarının alındığını öne sürerek ayaklanmışlardır.
- Ekonomik ve dini nitelikli bir isyandır.
- Üzerine gelen bazı birlikleri mağlup etmişlerdir.
- Pargalı İbrahim Paşa tarafından bastırıldı. (1527)
- Kanuni döneminin en önemli iç ayaklanmasıdır.

Not: Bu iki isyan Kanuni dönemi Anadolu isyanları olarak bilinir.

Batı'daki Faaliyetler

1521 Belgrad'ın Fethi

Sebepleri:

- Macarların vergilerini ödememesi.
- Osmanlı elçilerinin öldürülmesi.
- Macar krallığının güçlenmesini engellemek.

Sonuçları:

- Belgrad 1 aylık kuşatmanın ardından fethedildi.
- Avrupa seferleri için önemli bir üs ele geçirildi.

Mohaç Meydan Savaşı 1526

Sebepleri:

- Macar krallığı ile ilişkilerin gerginleşmesi.
- Almanlar tarafından esir alınan Fransa kralının annesinin Osmanlılardan yardım istemesi.
- Almanlar ile Macar krallığının ittifak içinde olması

Sonuçları:

- Macar krallığı Osmanlı himayesine girdi.
- Macar krallığının başına Jan Zapolyo (Yanoş) getirildi.
- Orta Avrupa'da Osmanlı hakimiyeti başladı.
- Osmanlı Avusturya mücadelesi başladı.

I. Avusturya Seferi (I. Viyana Kuşatması) 1529

Sebebi:

- Avusturya'nın Macaristan'a girip Budin'i alması.
- Avusturya'nın Zapolyo'nun krallığına karşı olması

Sonuçları:

- Budin başarılı bir kuşatma sonrasında geri alındı.
- Zapolyo yeniden Macar tahtına oturtuldu.
- Avusturya kralı Ferdinand savaşa yanaşmayınca Viyana kuşatıldı.
- Kuşatma 27 Eylül - 16 Ekim arasında devam etti.
- Fakat kışın yaklaşması ve ordunun hazırlıksız olması gibi sebeplerden dolayı kuşatma kaldırıldı.

II. Avusturya Seferi (Alman Seferi) 1532

Sebebi:

- Avusturya ordusunun Budin'i kuşatması.

Sonuçları:

- Macaristan'ın güvenliği sağlandı.
- Avusturya içlerine girilerek Graz kalesi alındı.
- Alman ve Avusturya ordularını meydan savaşına çekmek isteyen Kanuni karşılık alamadı.
- Bunun üzerine Almanya içlerine kadar akınlar yapılarak geri dönüldü.
- Avusturya bu sefer sonrasında barış istedi.

1533 İstanbul Antlaşması

1. Avusturya kralı protokol açısından Osmanlı Sadrazamı ile eşit kabul edilecek.
2. Avusturya yılda 30 bin altın vergi verecek.
3. Avusturya Zapolyo'yu Macar kralı olarak tanıyacak.
4. Barış müddeti Avusturya'nın elinde olacak.

Sonuçları:

- Avusturya Osmanlı Devleti'nin üstünlüğünü kabul etti.
- Osmanlı ile Avusturya arasındaki ilk antlaşmadır.

1535 Fransa'ya Kapitülasyonların Verilmesi

- (Uhud-u Atika ya da İmtiyazat-ı Mahsus)

Amaçlar:

- Avrupa Hıristiyan birliğini parçalamak.
- Akdeniz ticaretini canlandırmak.
- Fransız limanlarından yararlanmak.

Maddeleri:

1. Fransız ticaret gemileri Osmanlı sularında serbestçe ticaret yapabileceklerdir.
2. Osmanlı ülkesindeki Fransız tüccarlar inançlarında serbest olacak.
3. Fransız tüccarlar Türkler kadar vergi verecek.
4. Fransız tüccarlar arasındaki davalara Fransız yargıçlar bakacak.
5. Osmanlı ülkesindeki Fransızların malları gerektiğinde mirasçılara ödenebilecek.
6. Aynı şartlar Fransa'daki Türkler için de geçerli olacak.
7. Bu hükümler iki hükümdar sağ kaldıkça geçerli kalacaktır.

Sonuçları:

- Fransızlar en geniş ayrıcalık alan ülke oldu.
- Fransa'ya yardım amacıyla Barbaros ve Turgut Reis seferler düzenledi.
- Kanuni tedbirli davranarak kısıtlama getirmiştir.
- Bu kısıtlamalar 1740'ta kaldırılmıştır. (I. Mahmut)

III. Avusturya Seferi 1541

Sebepleri:

- Zapolyo'nun ölümü ile ortaya çıkan boşluk
- Taht'a Zapolyo'nun velihtı olarak 1 yaşındaki Sigismund'un geçmesi
- Avusturya'nın bundan yararlanarak Budin'e saldırması

Sonuçları:

- Macaristan'ın büyük bölümü Budin Beylerbeyliği adı ile doğrudan Osmanlı'ya bağlandı.
- Macaristan'ın bir bölümü Osmanlı'ya bağlı Erdel beyliği adı ile Sigismund idaresine bırakıldı.
- Avusturya elinde kalan Macar toprakları için vergi ödemeye devam edecekti.

Not: Avusturya üzerine 1543 ve 1562'de iki sefer daha düzenlenmiştir. Bu seferlerde İstanbul Antlaşması baz alınarak yeni antlaşmalar yapılmıştır.

Zigetvar Seferi 1566

Sebepleri:

- Avusturya'nın vergilerini ödememesi.
- Avusturya'nın Erdel'e saldırması.
- Malta kuşatmasının olumsuz izlerini silmek.

Sonuçları:

- Kanuni'nin 13. ve son seferidir.
- Zigetvar kalesi alınmıştır
- Kanuni kale alınmadan 1 gün önce vefat etmiştir.

Osmanlı – İran İlişkileri

I. İran Seferi (Irakeyn Seferi) 1534-35

Sebepleri:

- İstanbul Antlaşması ile batıda barış sağlanması
- Safevi saldırılarının devam etmesi
- İran sınırındaki karışıklıklara son vermek.

Sonuçları:

- Osmanlı ordusu Tebriz'e kadar ilerledi.
- Tebriz, Azerbeycan ve Bağdat Osmanlı hakimiyetine girdi.
- Basra Körfezi hakimiyet altına alındı.

II. İran Seferi 1548-49

Sebepleri:

- Şah Tahmasb'ın Nahcivan, Tebriz ve Van'ı alması.
- Taht için mücadele eden Şah'ın kardeşinin Osmanlılara sığınması.

Sonuçları:

- İşgal edilen topraklar kurtarıldı.
- Kanuni kışı Halep'te geçirek düzeni sağladı.

III. İran Seferi (Nahcivan Seferi) 1553-55

Sebepleri:

- Şah Tahmasb'ın Osmanlı topraklarına saldırması.
- Safevilerin Erzurum'u kuşatması.

Sonuçları:

- Kanuni 12. Seferine çıkarak Erivan, Nahcivan ve Karabağ'ı ele geçirmiştir.(1554)
- Kışı Amasya'da geçiren Kanuni'ye Şah barış teklifinde bulunmuştur.

1555 Amasya Antlaşması

- Tebriz, Erivan, Bağdat, Irak ve Doğu Anadolu'daki Osmanlı hakimiyeti tanınmıştır.

Sonuçları:

- Safeviler (İran) ile yapılan ilk resmi antlaşmadır.
- Kanuni dönemi İran savaşları son bulmuştur.
- İran sorunu geçici bir süre çözümlenmiştir.

Denizlerdeki Faaliyetler

Rodos'un Fethi 1522

- Sen Jan Şövalyelerinin faaliyetleri üzerine kuşatılarak alınmıştır.
- Bu fetihle Ege denizi Türk gölü olmuştur.
- Şövalyeler Malta adasına yerleşmiştir.

Cezayir'in Osmanlı topraklarına katılması 1533

- Cezayir 1516'dan beri Türk korsanların denetimindeydi.
- Cezayir beyi Hızır Reis'e Kanuni Kaptan-ı Derya olması için teklif götürdü.
- Hızır Reis bunu kabul ederek 1533'te Hayrettin Paşa adıyla göreve başladı.
- Cezayir ise Osmanlı'ya bağlı bir eyalet oldu.

Preveze Deniz Zaferi 1538

Sebepleri:

- Osmanlıların Korfu adasını kuşatması
- Venedik'in Ege'deki Türk hakimiyetinden rahatsız olması.
- Şariken'in denizlerde Osmanlılara karşı bir haçlı gücü oluşturmak istemesi

Sonuçları:

- Haçlı donanması büyük üstünlüğüne rağmen mağlup edildi.
- Akdeniz Türk gölü haline geldi.
- Venedik Osmanlı Devletine savaş tazminatı ödedi.
- Venedik bazı yerleri Osmanlı Devletine bıraktı.

Not: Türk tarihinin en büyük zaferlerinden biridir.

Türk donanması 122 kadirga, 360 top ve 12 bin askerden oluşurken Haçlılar 300 gemi, 2500 top ve 60 bin askerden oluşmaktaydı.

Trablusgarp'ın Fethi 1551

- Turgut Reis tarafından İspanya'dan alındı.
- 1556'dan ölümüne kadar Turgut Reis tarafından yönetilmiştir.

Cerbe Deniz Zaferi 1560

Sebepleri:

- Turgut Reis'in İspanya sahillerini vurması.
- İspanyolların Trablusgarp'ı almak istemesi.

Sonuçları:

- Piyale Paşa komutasındaki donanma Turgut Reis'in de desteği ile zafer kazandı.
- Tunus açıklarındaki Cerbe adası alındı.
- Akdeniz hakimiyeti daha da sağlamlaştı.

Malta Kuşatması 1565

- Şövalyelerin faaliyetleri üzerine kuşatıldı.
- Kuşatma sırasında Turgut Reis şehit oldu.
- Bunun üzerine kuşatmadan vazgeçildi.

Hint Deniz Seferleri 1538-53

Sebepleri:

- Hintli Müslümanların yardım istekleri
- Portekiz'in Osmanlı eyaletlerini tehdit etmesi
- Baharat yoluna eski önemini kazandırmak

I. Sefer 1533:

- Mısır valisi Hadım Süleyman Paşa çıkmıştır.
- Aden civarı alındı.

II. Sefer 1551:

- Piri Reis tarafından düzenlenmiştir.
- Portekiz kontrolündeki Hürmüz kalesi kuşatıldı.
- Hürmüz boğazının kapatılacağından çekinerek ganimet karşılığı kuşatmayı kaldırmıştır.
- Donanmayı Basra'da bırakıp geri dönmesi üzerine idam edilmiştir.

III. Sefer 1552:

- Koca Murat Reis tarafından düzenlenmiştir.
- Portekiz'e karşı başarılı savaşlar yapılmıştır.

IV. Sefer 1553:

- Seydi Ali Reis tarafından düzenlenmiştir.
- Fırtına sonucu gemilerin bir bölümü batmıştır.
- Seydi Ali Reis bu seferde gördüklerini Mirat-ül Memalik adlı eserde yazmıştır.

Hint Deniz Seferlerindeki Başarısızlığın Sebepleri:

- Osmanlıların gereken önemi vermemesi.
- Osmanlı gemilerinin okyanusa uygun olmaması.
- Güceratlıların gerekli yardımı yapmaması.
- Portekiz'in denizlerde çok güçlü olması.

Hint Deniz Seferlerinin Sonuçları:

- Aden, Yemen, Eritre ve Habeşistan alındı.
- Arap yarımadası tamamen kontrol altına alındı.
- Kızıldeniz bir içdeniz haline geldi.
- Hindistan'daki Portekiz hakimiyeti devam etti.

SOKULLU MEHMET PAŞA DÖNEMİ 1564-1579

- Üç padişaha birden Sadrazamlık yapmıştır.
- Kanuni (1564-66), II. Selim (1566-74) ve III. Murat (1574-79)
- Kanuni'nin ölümünden sonraki dönem etkisinden dolayı Sokullu dönemi olarak adlandırılır.
- II. Selim ordunun başında sefere çıkmayan ve İstanbul'da ölen ilk padişah olmuştur.
- Bu dönemde genişleme devam etmiş, devlet otoritesi korunmuştur.
- 1578'de İngiltere'ye Kapitülasyonlar verilmiştir.

Sakız Adasının Fethi 1566

- Cenevizliler Fatih döneminden beri vergi veriyorlardı.
- Adadaki korsanların faaliyetleri üzerine Piyale Paşa tarafından fethedildi.

Yemen'in Alınması 1568

- Hint deniz seferleri sırasında büyük bölümü alındı.
- İsyanlar üzerine sefere çıkan Osmanlı ordusu Aden ve Sana'yı alarak hakimiyeti sağladı.

Kıbrıs'ın Fethi 1570

Sebepleri:

- Kıbrıs'ın jeopolitik önemi
- Doğu Akdeniz'in güvenliğini sağlamak
- Venediklilerin vergilerini vermemesi
- Kıbrıs'taki şövalye ve korsanların faaliyetleri

Sonuçları:

- Sokullu Haçlıları birleştireceği endişesiyle sefere karşı çıkmıştır.
- II. Selim'in ısrarı ile Lala Mustafa Paşa komutasındaki ordu adanın fethini tamamlamıştır.
- Venedikliler Doğu Akdeniz'den çıkarılmıştır.
- Doğu Akdeniz'in güvenliği sağlandı.
- Haçlı seferine neden oldu.

İnebahtı Deniz Savaşı 1571

- Kıbrıs'ın fethine tepki olarak toplanan Haçlı donanması ile Osmanlılar arasında yapıldı.

Sonuçları:

- Osmanlı donanması mağlup oldu.
- Haçlılar karşısında alınan ilk ciddi yenilgidir.
- Karacı komutanların donanmaya atanması yenilgiye sebep olmuştur.
- Uluç Ali Reis donanmayı dağılmaktan kurtardı.
- Akdeniz hakimiyeti sarsılmıştır.
- Osmanlı donanması yeniden yapılarak Akdeniz hakimiyeti sağlanmıştır.
- Venedikliler vergi vermeye devam etmiştir.

Tunus'un Fethi 1574

- İspanya'dan alınmıştır.
- İnebahtı sonrasındaki ilk önemli başarıdır.

Lehistan'ın himaye altına alınması 1575

- Lehistan'daki iç karışıklıklar çıkınca Osmanlı Devleti müdahale etti.
- Erdel Beyi kral ilan edilerek Lehistan himaye altına alındı.

Fas'ın himaye altına alınması 1578

- Fas'ta çıkan taht kavgasına Osmanlı Devleti ve Portekiz müdahale etti.
- Fas açıklarında yapılan Vadi-üs Seyl savaşını Osmanlı Devleti kazandı.
- Portekiz kralı öldü ve ordusu imha edildi.
- Fas'ın himaye altına alınması ile Osmanlı toprakları Atlas Okyanusuna ulaştı.

Kanal Projeleri

Don-Volga Kanal Projesi

Amaçlar:

- Orta Asya Türkleri ile birleşebilmek.
- İpek yoluna eski önemini kazandırmak
- Kırım'ın güvenliğini sağlamak.
- İran savaşlarında donanmadan yararlanabilmek.
- Rusya'nın güçlenmesini engellemek.

Başarısız olmasının nedenleri:

- Osmanlıların gereken önemi vermemesi.
- Rus saldırıları.
- Kırım Hanının engellemeleri.

Süveyş Kanalı Projesi

Amaçlar:

- Baharat Yolu'na eski önemini kazandırmak.
- Akdeniz ticaretini canlandırmak.
- Hintli Müslümanlara yardım ulaştırabilmek.

Not:Proje aşamasında kalmış ve uygulanmamıştır.

Karadeniz-Marmara Kanal Projesi

- Sakarya nehri-Sapanca gölü üzerinden kanal açılmak istenmiştir.

Büyük Coğrafi Keşifler

Sebepleri:

- Avrupa'nın doğu zenginliklerine ulaşma isteği.
- Pusulanın kullanılmaya başlanması.
- Coğrafya bilgilerinin ve gemi inşa tekniğinin gelişmesi.
- İpek ve Baharat yollarının Türklerin elinde olması.
- Cesur ve maceracı denizcilerin yetişmesi.
- İspanya ve Portekiz arasındaki rekabet.
- Hristiyanlığı yaymak istemeleri.

Hindistan Yolunun Keşfi

- Portekiz kralı Henry'nin (öl. 1460) gayretleriyle Portekizliler Afrika sahillerine ulaştılar.
- Portekizli Bartolomeo Diaz 1487'de Afrika'nın en güney ucu olan Ümit Burnu'na ulaştı.
- Portekizli Vasco de Gama 1497'de Ümit Burnu'nu aşarak Hindistan'a ulaştı.

Amerika'nın keşfi

- İspanya'nın mali destek verdiği Kristof Kolomb 1492'de Amerika sahillerine ulaştı.
- Kolomb bu bölgeyi Hint adaları olarak görmüştür.
- İngiliz Cabot bugünkü ABD'nin doğu sahilleri ve Kanada'yı Fransız Cartier ise Kanada'nın kuzeyini keşfetmiştir.
- Portekizliler 1500'den itibaren Brezilya'ya ulaştı.
- 1507'de Amerigo Vespucci keşfedilen bölgelerin yeni bir kıta olduğunu ortaya koymuştur.
- 1519'da Cortes İspanya adına Meksika'yı ele geçirdi.

Dünya'nın dolması

- 1519'da Portekizli Macellan Alman kralı Şarlken'in desteği ile yola çıktı.
- 1521'de bugünkü Endonezya civarına geldiğinde hayatını kaybetti.
- Yardımcısı Elcano keşif seferini tamamladı.

Coğrafi Keşiflerin Sonuçları

Bilimsel Sonuçlar:

- Yeni ırk, kültür, bitki ve hayvan türleri bulundu.
- Rönesans ve Reform'a zemin hazırlandı.
- İnsanlarda bilimsel araştırma olgusu gelişti.

Dini Sonuçlar:

- Hristiyanlığa ait inançlar sarsıldı.
- Yeni keşfedilen yerlerde Hristiyanlık yayıldı.

Siyasi Sonuçlar:

- Yeni ada ve kıtalar keşfedildi.
- Sömürgecilik ortaya çıktı.
- 16.Yüzyılda oluşan ilk sömürgeler şunlardır:
 - Portekiz: Hindistan ve Brezilya
 - İspanya: Brezilya hariç tüm Orta ve Güney Amerika
 - İngiltere: Kuzey Amerika'nın doğu sahilleri
 - Fransa: Kanada'nın kuzeyi

Ekonomik Sonuçlar:

- Yeni ticaret yolları bulundu.
- Kara ticaret yolları önemini kaybetti.
- Akdeniz kıyısındaki limanlar önemini kaybetti.
- Atlas okyanusu kıyısındaki limanlar önem kazandı
- Ticaretle uğraşan Burjuva sınıfı zenginleşti.
- İslam dünyası başta Osmanlı olmak üzere fakirleşti
- Türkistan hanlıkları Rusya karşısında zayıfladı.
- Altın ve gümüş gibi değerli madenler Avrupa'ya taşındı.

Reform

- 16. Yüzyılda bozulan Hristiyanlık dinini yeniden düzenleme hareketleridir.
- Papalık ve Katolik mezhebine yönelik çıkmıştır.

Sebepleri:

- Katolik kilisesinin bozulmuş olması.
- Endüljans yüzünden halkın fakirleşip kilisenin zenginleşmesi.
- Hristiyanlığa ait ilk kaynakların araştırılması.
- Rönesans'ın etkisi.
- Kağıt ve matbaa sayesinde İncil ve dini kitapların basılması ve halka ulaşması

Almanya'da başlamasının sebepleri:

- Alman halkının Avrupa'nın en fakir halkı olması.
- Kilisenin kralla beraber halka baskı yapması
- Matbaa'nın Almanya'da kullanılmaya başlaması
- Almanya'nın Vatikan'ın etkisinden uzakta olması.

Sonuçları:

- Yeni mezhepler ortaya çıkmıştır. (Protestanlık, Calvenizm, Anglikanizm, Presbiteryen)
- Skolastik düşüncenin yıkılması tamamlandı.
- Eğitim kiliseden alınarak laik hale getirildi.
- Kilisenin mallarına el konulmaya başlandı
- Katolik kilisesi kendini yenilemeye çalıştı.
- Avrupa'da 100 yıl kadar süren mezhep savaşları yaşandı.
- Osmanlı ilerleyişinin kolaylaşmasını sağladı.

Topkapı Sarayı ve Divan-ı Hümayun

Topkapı Sarayı

- Birun, Enderun ve Harem bölümlerinden oluşmaktadır.

Birun (Dış Saray):

- Osmanlı sarayı ve padişahın dış hizmetine bakan ve sarayda kalma mecburiyetinde olmayan; padişah hocası, hekimbaşı, göz hekimi, hünkâr imamı gibi ulemâ sınıfından olanlarla şehremini, darphane ve arpa emînleri gibi sivil görevlilere de "Birun halkı" veya "Dış halkı" denirdi.

Enderun (İç Saray):

- Topkapı Sarayı, padişahın ikametgâhı dışında, devlet idaresinin ve devlet adamı yetiştirilmesinin de merkezi konumundaydı.
- Devşirmelerin girdiği Enderun okulunda devlet kademesinin ihtiyaç duyduğu bürokrat kadrolar yetiştirilmiştir.

Harem:

- Padişah ve ailesinin yaşadığı bölümdür.

Divan-ı Hümayun:

- Merkez teşkilatının temelidir.
- Orhan Gazi kurdu. II. Mahmut kaldırdı.
- Fatih'e kadar padişahlar, daha sonra Vezir-i azamlar başkanlığında toplanmıştır.

Üyeleri:

- **Veziriazam (Sadrazam):** Padişahın mutlak vekiliydi ve onun mührünü taşırdı. Ordu ve donanma da ona bağlıydı.
- **Vezirler:** Önemli devlet işlerini gören yüksek memurlardır. Kubbealtı vezirleri olarak da bilinirler. Yıldırım zamanına kadar tek vezir vardı. Sayıları ilerde sekize kadar çıktı.
- **Kazasker:** Hukuk işleri ile ilgilenirdi. Büyük davalara bakıp kadı tayinlerini yapardı. Fatih döneminde sayıları ikiye çıkarıldı.
- **Defterdar:** Mali işlerden sorumlu idi. Zamanla sayıları üçe kadar çıkmıştır.
- **Nişancı:** Padişah tuğrasını çekmek, tımarları dağıtmak ve yazışmaları yapmak gibi görevleri vardı.

Sonradan üye olanlar:

- **Şeyhülislam:** Din işlerinden sorumludur.
- **Reis-ül Küttap:** Dışişlerden sorumludur.
- **Kaptan-ı Derya:** Donanma komutanıdır.
- **Yeniçeri Ağası:** Sürekli üye değildir. Bazı dönemlerde rütbesi vezir ise divana katılmıştır.

Osmanlı Merkezi Yapısının Güçlendirilmesi

- I. Murat döneminde veraset alanında ilk kez değişiklik yapıldı.
- Buna göre topraklar hanedanın ortak malıdır prensibi yerine hükümdar ve erkek çocuklarının ortak malıdır prensibi getirildi.
- Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nde, Osmanlı merkezîyetçi yapısı daha da güçlendirildi.
- "Fatih Kanunnâmesi" olarak adlandırılan düzenlemelerle, padişah, tüm ülkenin sahibi kabul edilip hükümet, ordu ve yönetim birimlerinin doğrudan bağlandığı güç merkezi oldu.

- Bu kanunname ile tahta çıkan şehzadeye kardeşlerini öldürme hakkı da tanındı.
- Fatih döneminde merkezîyetçiliğin güçlendirilmesi için yapılan uygulamalardan bir diğeri de müsadere uygulamasını yaygınlaştırmak oldu.
- Mal varlığına el koyma diyebileceğimiz müsadere sadece isyancılar için uygulanırken Fatih ile birlikte yüksek derecede görev yapan devlet görevlileri için de uygulanmaya başlandı.
- Fatih döneminden itibaren artan bir başka uygulama ise saray içinden evlenme geleneğidir.
- Saray dışından evlilikler akrabalık yoluyla hanedana rakip güçler oluşturabiliyordu. Bunu engellemek için saray içi evliliklere ağırlık verilmeğe başlandı.

Kavramlar

Cülus Töreni: Padişah olan şehzadeler için yapılan tahta çıkış törenidir. Bu törende Padişah devlet adamlarına, ulemaya ve Kapıkulu askerlerine **cülus bahşişi** denilen bir para dağıtırdı.

Nasihatname(Siyasetname): Devlet yönetimiyle ilgili, devlet idarecilerine ve devlet adamlarına idarecilik ilim ve sanatına dair bilgiler veren, onlara pratik tavsiyelerde bulunan ve onların adaletli bir yönetim oluşturmalarını sağlamak ve istemek amacıyla yazılan siyasi ve ahlaki içerikli eserlerdir.

Sancağa çıkma usulü: Şehzadelerin, gelecekte hükümdar aday olmaları nedeniyle gerekli beceri ve tecrübeyi almaları için kendilerine yardımcı olarak atanan lalalar gözetiminde sancaklara çıkarılma sistemidir. II. Selim döneminden itibaren sadece büyük şehzadeler sancağa gönderilmeye başlandı. I. Ahmet döneminde ise sancağa çıkma sistemi tamamen kaldırıldı.